

Procedura civilă. Principii, rol, reguli, particularități

TABACU Andreea Elena

REZUMAT

Lucrarea este structurată în patru părți care relevă:

- I. Evoluția carierei academice, științifice și profesionale
- II. Activitatea științifică. Domeniul principal de cercetare. Procedura civilă
- III. Capacitatea individuală de a coordona și de a participa în echipe de cercetare, de a organiza și gestiona activități didactice, de explicare și facilitare a învățării și cercetării
- IV. Proiectele de viitor în activitatea universitară, de cercetare și didactică

I. Evoluția carierei academice, științifice și profesionale

Profesional, mă situez în și între două lumi, cea a vieții universitare trăită intens, după puterea momentului, compusă din ce e mai frumos – cercetare, știință, tinerețe, încredere, dorința de a schimba lumea și, cea reală, a avocaturii și a magistraturii, în care regăsesc realitatea juridică actuală, justițiabili neștiutori de drept și instanțe copleșite de dosare, norme enorme și potrivite pentru cei care le-au scris nu neapărat pentru destinatarii reali, celeritate greșit înțeleasă și proceduri complexe, derulate în funcție de puterea fiecăruia de a le înțelege și aplica.

Dezvoltarea unei activități academice și a unei cariere didactice în învățământul superior în domeniul juridic au reprezentat un scop pe care l-am urmărit din primii ani de școală, imediat după finalizarea studiilor de drept susținând concurs și ocupând un post de preparator în Universitatea din Pitești, ulterior titularizându-mă ca asistent, ca lector, iar în prezent conferențiar.

Am urmat permanent sfatul profesorilor mei, care mi-au transmis ferm ideea că fără cunoștințe temeinice de drept și fără o morală anume, nimic bun nu se face.

Am obținut locul I pe țară la examenul de definitivat în avocatură în anul 2000, pentru care am primit premiul „Ioan Mihuță” pentru tinerii juriști, acordat de Uniunea Juriștilor.

Cum activitatea în mediul universitar presupune numai în parte pe cea didactică și de cercetare, fiind necesară atât dezvoltarea și perfecționarea administrativă a structurii de învățământ cât și asigurarea vizibilității acesteia, m-am implicat substanțial în toate activitățile specifice: organizarea programelor de studii (planuri de învățământ, state, orare), examenele de admitere, de finalizare studii, constituirea dosarului de acreditare și a celor de autorizare a unor noi specializări, participarea la comisiile de concurs pentru ocuparea posturilor didactice, întocmirea unor regulamente de organizare și funcționare, întocmirea unor metodologii de lucru, în special pentru adaptarea la sistemul creditelor transferabile. Am fost inițiator și

persoană de contact ARACIS pentru programele de studiu Drept zi, Master - Administrația publică în contextul integrării europene, Master - Instituții Juridice comunitare și internaționale.

M-am implicat activ în organizarea unor conferințe internaționale, cu tematică științifică de interes internațional, din comitetul științific de selecție al lucrărilor făcând parte personalități marcante din domeniul dreptului, din Austria, Franța, Germania, Polonia, Spania. În cadrul conferințelor am fost moderator de secțiuni, am susținut lucrări, m-am ocupat de publicarea volumul conferinței.

Activitatea de cercetare presupune în mod obligatoriu și participarea la conferințe naționale sau internaționale în cadrul cărora, pe lângă schimbul de experiență în domeniul dreptului între participanți, se realizează și transmiterea concretă a unor rezultate ale cercetării individuale sau în echipă, care sunt analizate ad-hoc și care relevă capacitatea de prezentare clară, argumentare și spontaneitate. Temele de cercetare expuse la pct. II au fost în parte prezentate și în cadrul unor conferințe internaționale, susținute frecvent în limbă străină. Față de nivelul conferințelor, în cadrul respectivelor lucrări au fost analizate atât aspecte interne cât și de drept european sau internațional, raportat la temele abordate, ceea ce relevă preocuparea pentru observarea normei și a realităților interne prin prisma celor supranaționale (atât aspecte de fond cât și procedurale din dreptul intern, care au fost analizate raportat la dreptul european).

Am participat la o serie de concursuri la care am câștigat întotdeauna locul pentru care am optat în vederea promovării în gradul didactic, respectiv în gradul profesional următor, și am dobândit experiența unor examene cu subiecte sinteză sau grilă, în urma cărora am înțeles cum să mă raportez la proprii mei studenți.

Sunt membru în colectivele de redacție ale revistelor: RRDJ, RRES și Revista de Studii Juridice și Administrative, am efectuat recenzii ale articolelor sau lucrărilor transmise spre publicare, am făcut parte din diverse comisii de promovare a cadrelor didactice, de susținere a tezelor de doctorat, de promovare a judecătorilor.

II. Activitatea științifică. Domeniul principal de cercetare. Procedura civilă

În materia vastă a procedurii civile am desfășurat activitatea de cercetare științifică atât din perspectiva regulilor generale, prin tratarea aspectelor care interesează ambele faze ale procesului civil: judecata și executarea silită, ținând seama de evoluția normelor determinată, în principal, de adoptarea noului Cod de procedură civilă, cât și referitor la chestiuni procedurale specifice, în materii speciale cum sunt contenciosul administrativ, fiscal sau procedura insolvenței, în care, de asemenea, au intervenit importante modificări legislative, odată cu noul Cod de procedură civilă.

În domeniul procedurii civile, activitatea de cercetare s-a concretizat în timp prin elaborarea:

- mai multor cursuri: a) de procedură civilă, pentru învățământ de licență, specializarea Drept în mai multe ediții, care au ținut pasul cu modificările legislative frecvente (2007-2009, 2011, 2013-2015, 2019); b) arbitraj și executare silită pentru master (2 ediții); c) cooperarea judiciară în materie civilă pentru master (2 ediții); d) elemente de drept și drept al afacerilor pentru specializările economice (2 ediții);

- a patru monografii care tratează instituții procesuale după adoptarea în anul 2013 a Noului Cod de procedură civilă (citarea și comunicarea actelor de procedură civilă, 2 ediții, contestația în anulare și revizuirea), aspecte particulare ale profesiei de executor judecătoresc

(răspunderea disciplinară), contractul de locațiune conform Noului Cod civil (comentarii de text și jurisprudență);

- mai multor articole de specialitate referitoare la o serie de principii și instituții procesuale (accesul liber la justiție, soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil, celeritatea procedurilor, dreptul la apărare, ajutorul public judiciar, disponibilitatea părților în procesul civil, citarea și comunicarea actelor de procedură, probele, recursul, revizuirea, titluri executorii, cheltuielile de executare, bunuri sesizabile, unele proceduri speciale – partaj, cereri cu valoare redusă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești străine);

- părții referitoare la căile de atac din Tratatul de procedură civilă - coordonator prof.univ.dr. I.Leș;

- unor părți referitoare la procedura civilă, din culegeri de grile pentru profesiile juridice (4 ediții, între 2016-2019);

- unor comentarii la hotărâri judecătorești definitive care au influențat jurisprudența (competența judecătorului sindic, cereri trimise instanței via e-mail, procedura prealabilă în materia unor litigii privind funcționarii publici, legalitatea căii de atac, exercitarea recursului prin avocat).

Cercetarea realizată preponderent în legătură cu intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă a urmărit să lămurească noțiuni juridice introduse sau reformate de legiuitor pentru corecta lor utilizare și uniformizarea jurisprudenței, în spiritul reglementării și ținând seama de cerințele de la nivelul dreptului supranațional, în special normele și jurisprudența celor două curți de la Strasbourg și Luxemburg.

În perioada publicării tezelor prealabile ale proiectului Codului de procedură civilă și ulterior a Legii nr. 202/2010, care a urmărit adaptarea Codului de procedură anterior la noile realități, în scopul accelerării soluționării proceselor în materie civilă, observam că măsurile considerate de legiuitor ca eficiente pentru asigurarea accelerării soluționării proceselor aveau în vedere: citarea și comunicarea actelor de procedură, rolul judecătorului, dezvoltarea procedurilor alternative, în special facilitarea accesului la procedura medierii, distincția între normele de ordine publică și cele de ordine privată, soluțiile în căile de atac și limitarea numărului de casări cu trimitere.

În ceea ce privește rolul judecătorului în procesul civil, față de prevederea expresă, care îi conferă posibilitatea de a da sau restabili calificarea juridică a actelor și faptelor deduse judecății, chiar dacă părțile le-au dat o altă denumire, am considerat utilă menționarea acestei posibilități a instanței, care este ținută să califice cererea atunci când aceasta nu este întemeiată în drept sau care trebuie să analizeze calificarea juridică dată de parte, în raport cu faptele alegate și să o schimbe, dacă apreciază motivat acest lucru. Raportat la posibilitatea părților ca, în virtutea disponibilității, în anumite condiții, să lege instanța în privința temeiului de drept și a denumirii cererii, am apreciat că, față de cerința legii ca acordul lor să nu încalce drepturile sau interesele legitime ale altora, s-ar putea imagina convenții prin care părțile tranzacționează în realitate asupra drepturilor minorilor, sau cereri în care părțile își dispută de conivență proprietatea unui bun, care aparține altuia, ori tind să scoată un bun de sub urmărirea creditorilor, sau cer protecția legii în materia unor proceduri speciale (insolvența), pentru a beneficia de oprirea curgerii penalităților și altor accesorii, ascunzându-se sub temeiul de drept ales. Apreciam că în asemenea cazuri judecătorul nu va ține seama de limitele impuse prin acordul expres al părților ci va proceda la calificarea corectă a cererii.

La intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă am susținut soluția introdusă de legiuitor privind obligativitatea apărării specializate în recurs, în care cred și în prezent, relevând că apelarea la pregătirea unui specialist este întotdeauna benefică pentru procesul

înfăptuirii justiției, chiar dacă poate pune problema unor costuri obligatorii pe care le antrenează un asemenea mecanism și care ar avea un efect inhibitor în ceea ce privește exercițiul concret al dreptului la apărare. Costurile necesare îndeplinirii acestei obligații legale erau apreciate însă ca insuficiente pentru a reprezenta o contrapondere serioasă avantajelor reale aduse justițiabililor de o asemenea reglementare.

Pornind de la principiul contradictorialității pe care îl asigură, am realizat o cercetare și în domeniul citării și comunicării actelor de procedură, căruia i-am acordat o atenție deosebită datorită noutăților aduse în procedură de Codul din 15.02.2013, utilității și frecvenței practice a acestor instituții procesuale.

Principiul dreptului la un proces echitabil în termen optim și previzibil a constituit un punct important în activitatea de cercetare, în raport de ambele faze ale procesului civil și cu aplicare concretă în contenciosul administrativ. Am reținut că noua viziune a legiuitorului român asupra modului de derulare a procesului civil va influența și procedura administrativă, deoarece Legea nr. 554/2004 nu cuprinde prevederi suficiente și am analizat normele noului cod relative la: posibilitatea judecătorului de a extinde cadrul procesual subiectiv, cererea de chemare în judecată, comunicarea documentelor în procedură, posibilitatea de a formula cale de atac împotriva sentinței, executarea hotărârilor pronunțate în materia contenciosului administrativ

Am încercat să identific soluții pentru aplicarea anumitor instituții de drept procesual civil care nu își găsesc rezolvarea clară în normele codului și care în practică ridică o serie de dificultăți judecătorului obișnuit să aplice norma. Pe baza jurisprudenței, a deciziilor obligatorii ale instanței supreme, a literaturii de specialitate, am analizat obligația achitării taxei de timbru în raport cu renunțarea la judecată, competența în cererile îndreptate împotriva persoanelor juridice de drept public, abuzul de drept procesual, procedura prealabilă, eventuala aplicare a cazurilor de echipolență din Codul de procedură civilă în materie fiscală, prezumția ca mijloc de probă, valorificarea probelor în căile de atac, principiul legalității căii de atac, ordinea exercitării căii de atac, motivele de casare, revizuirea pentru hotărâri potrivnice, aspecte procedurale specifice în materia achizițiilor publice, a contenciosului administrativ și a insolvenței.

În materia executării silit, sub Codul de procedură civilă anterior am analizat în diverse studii evoluția procedurii de încuviințare a executării silit, pe fondul deciziilor Curții Constituționale, investirea cu formulă executorie, contestația la executare împotriva titlului executoriu care nu provine de la o instanță judecătorească dar și noutățile pe care le aducea codul din 2013. Am cercetat diverse titluri executorii și regimul juridic al acestora, care puteau impacta cu noțiunea de „cale de atac” din art. 399 alin. 3 C.pr.civ. anterior, devenită ulterior „cale procesuală”, în actualul art. 713 alin.2 C.pr.civ., realizând distincția între titlul de creanță și cel executoriu în materie fiscală.

Am tratat cerințele declanșării executării silit, în special titlurile executorii consacrate în Codul civil, cu referire expresă la contractul de locațiune. În privința recunoașterii hotărârilor străine, pronunțate în state membre ale Uniunii Europene, față de dezideratul ca o asemenea hotărâre să fie tratată ca și cum ar fi fost pronunțată în statul membru solicitat, am considerat utilă eliminarea procedurii de exequatur înainte de executarea unei hotărâri în statul membru solicitat. Am socotit totuși că acest aspect nu poate afecta dreptul la apărare, astfel ca debitorul trebuie să se poată opune fie recunoașterii, fie executării invocând un motiv de refuz, fiind necesar să aibă la îndemână o procedură concretă în care să le invoce.

Față de interesul deosebit pentru teme, am abordat materia cheltuielilor de executare silită, calitatea executorului judecătoresc în fața instanței de executare, titlurile executorii, cazul decesului debitorului în executarea silită, răspunderea disciplinară a executorului judecătoresc,

aspecte teoretice și practice referitoare la raportul între procedura de executare silită și insolvență, specificul executării silite în materia contenciosului administrativ.

În cursurile de drept procesual civil, elaborate pentru licență și master, am prezentat toate instituțiile procesuale din Codului de procedură civilă, ținând seama de structura planurilor de învățământ, în care arbitrajul și procesul civil internațional sunt prevăzute pentru master iar celelalte cărți ale codului constituie obiect de studiu la licență. Din perspectiva studenților și a celor care se află la început în domeniul juridic, tratarea sintetică a principiilor, a regulilor procedurale și a instituțiilor din această materie, odată cu rezolvarea spețelor elaborate în scopul înțelegerii noțiunilor au reprezentat un sprijin important, asigurând cunoașterea procedurii în dinamica sa reală și au așezat bazele pentru continuarea studiului prin accesarea tratatelor și a codurilor comentate, care oferă un volum mult mai mare de informație.

III. Capacitatea individuală de a participa în echipe de cercetare, de a organiza și gestiona activități didactice, de explicare și facilitare a învățării și cercetării.

În întreaga carieră didactică am urmărit să asigur cea mai eficientă modalitate de îndrumare și orientare a studentului (licență sau masterand), prin întocmirea unor cursuri care să faciliteze înțelegerea noțiunilor, utilizarea lor corectă în mediul juridic, rezolvarea rapidă și, în concordanță cu norma, a cazurilor practice. Am inclus încă din 2012 în cursul de procedură civilă spețe anume concepute pentru fiecare instituție juridică, am prezentat constant studenților acte de procedură întocmite în cauze finalizate cu anonimizarea necesară (citații, comunicări, încheieri, hotărâri judecătorești), am organizat procese experimentale cu public larg.

De asemenea, am contribuit la elaborarea unor seturi de grile pentru pregătirea profesiilor juridice, întocmite pe specificul examenelor de profesie, însoțite de explicații, lămuriri și trimiteri la dispozițiile legale pe care se întemeiază soluția.

M-am implicat anual în practica studenților cărora le-am asigurat accesul la instanțele de judecată, coordonându-i și oferindu-le posibilitatea de a observa concret activitatea judecătorului, a greșierului, conținutul și circuitul dosarului. În acest sens am participat și într-un proiect european menit să faciliteze activitatea de derulare a practicii pe parcursul anilor de studiu.

Am fost membru în echipa de cercetare a unui proiect european (COMPETA: EC Competition Law and its Enforcement in the National Jurisdictions: Policy Issues, Case Law and Compliance) în care am desfășurat activitate ca formator pentru judecătorii care desfășoară activitate în domeniul dreptului european al concurenței.

Am participat la mobilități de predare din cadrul programului Erasmus unde am desfășurat activități didactice cu studenții facultăților gazdă, având astfel posibilitatea să observ concret realitatea existentă la nivelul altor universități din Europa pentru a îmbogăți metodele de predare și a-mi adapta activitatea la nivel european (Universite Sophia Antipolis Nyce, France 2013, The Lower Silesian University Of Entrepreneurship, Polkowice, Poland 2015). De asemenea, am participat la activități de predare în Ucraina- University of Juridical Sciences from Kiev - under the Academy of Sciences of Ukraine.

IV. Proiectele de viitor în activitatea universitară, de cercetare și didactică.

Data fiind realitatea actuală, în viitorul apropiat urmăresc să finalizez activitatea de structurare a materialului didactic din procedura civilă adaptat învățământului on line, în sensul constituirii modulelor de curs și seminar aferente fiecărei unități de învățare prin prezentarea

unor informații succinte, schematice, care să ajute studentul să înțeleagă structura materiei, pe baza cărora să dezvolte studiul prin accesarea cursului tipărit sau a materialelor bibliografice indicate la începutul anului universitar.

În privința practicii de specialitate intenționez, pe de o parte, să asigur continuarea cooperării cu instanțele judecătorești pe baza protocoalelor de practică anuale, în care va fi prevăzut și accesul la ședințele de judecată care potrivit legii sunt publice (cu respectarea tuturor normelor sanitare), iar pe de altă parte, să asigur studenților sprijin concret pentru orientarea în spațiul on-line, pe site-urile specifice justiției, inclusiv la nivel european, prin organizarea unor seminarii sau workshop-uri, on-line, la nivel de departament, în care să fie prezentate site-urile oficiale ale instanțelor interne și europene și să se permită studenților să efectueze operațiuni de căutare pe acestea sub îndrumarea cadrului didactic.

Urmăresc actualizarea cursurilor în funcție de modificările legislative interne și supranaționale și doresc să asigur contactul concret al studentului cu lumea reală, prin organizarea de întâlniri, vizite tematice și discuții cu specialiști ai dreptului și ai administrației, din instituții care au legătură cu justiția, dar și cu persoane care au accesat serviciul public furnizat de puterea judecătorească.

În cadrul școlii de drept voi continua să mă implic în activitatea de organizare a conferințelor internaționale, să particip la asemenea manifestări științifice, să organizez procese simulate, să desfășor activitatea de îndrumare a lucrărilor de diploma, de disertație, a lucrărilor din cadrul cercurilor științifice studențești, de consultații cu studenți și masteranzi, atât pentru lămurirea unor chestiuni dificile și pentru participarea la concursurile studențești, cât și pentru sprijinirea celor care prezintă unele dificultăți în înțelegerea și însușirea noțiunilor specifice procedurii civile.

În domeniul cercetării științifice urmăresc să elaborez un tratat de drept procesual civil, în care să analizez în mod complet materia, prezentând aspectele teoretice și practice relevante, reunind o mare parte din soluțiile propuse în doctrină, care au fost îmbrățișate de jurisprudență, argumentând anumite soluții pentru a oferi posibile răspunsuri unor probleme importante de procedură.

Urmăresc dezvoltarea competențelor psiho-pedagogice, de predare, de transmitere a unor cunoștințe, de relaționare, respectiv a celor profesional-științifice, de identificare a aspectelor juridice complexe, dificile, serioase, de dezvoltare a unor teorii, de argumentare a unor soluții, care sunt specifice școlii doctorale, pentru a asigura îndeplinirea tuturor atribuțiilor pe care le presupune îndrumarea unor teze de doctorat originale, care să respecte standardele științifice și etice, să determine creșterea nivelului de încredere în activitatea de cercetare.